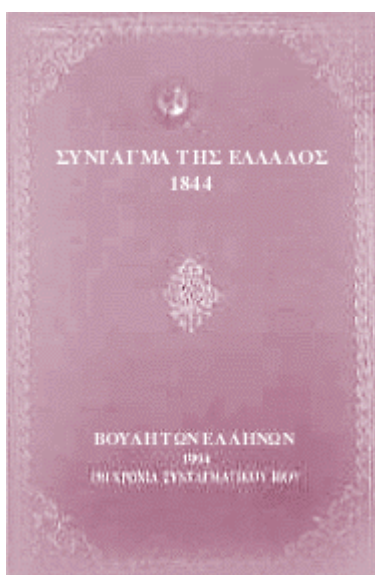

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε. - ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΩΣ «ΠΗΓΗ» ΔΙΚΑΙΟΥ

ΌΝΟΜΑ: ΚΑΡΔΑΡΑ ΙΩΑΝΝΑ

A.M. 1340200700142

Αθήνα, 2009

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
Εισαγωγή.....	3
Ορισμός Νομολογίας.....	3
Πηγές Δικαίου.....	4
Η Δικαιοπλαστική Ικανότητα του δικαστή.....	5
Η Θέση της Νομολογίας στο ελληνικό Δίκαιο.....	6
Αξιολόγηση Νομολογιακού Δικαίου.....	7
Συμπεράσματα.....	10
Βιβλιογραφία.....	11
Νομολογία.....	12
Περίληψη.....	13
Λέξεις Κλειδιά:.....	13
Abstract.....	13
Key Words:.....	13
Συντομογραφίες.....	14

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Κ. ως πηγές ορίζονται ο νόμος και το έθιμο. Στο γενικό όρο πηγές δικαίου περιλαμβάνονται τα όργανα από τα οποία θεσπίζονται καθώς και τα γραπτά μνημεία, την αιτία δηλαδή δημιουργίας του νόμου.

Εξετάζοντας το Σύνταγμα και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 87 παρατηρούμε πως ορίζεται ότι οι δικαστικοί λειτουργοί υποχρεούνται να υπακούουν μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους. Οι δικαστικοί λειτουργοί, είναι επιφορτισμένοι με το έργο να μελετούν και να ερμηνεύουν τις γενικές περιπτώσεις του νόμου ώστε να μπορέσουν να επιλύσουν κάποια δεδομένη περίπτωση ξεπερνώντας τυχόν ασάφειες και κενά που παρουσιάζονται.

Και στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα εάν η Νομολογία αποτελεί πηγή από την οποία μπορεί ασφαλώς ο δικαστής να αντλήσει κανόνα δικαίου ισοδύναμο του νόμου. Στην παρούσα μελέτη θα γίνει προσπάθεια να αποσαφινιστούν κάποιοι όροι όπως αυτός της Νομολογίας, των πηγών δικαίου και της Δικαιοπρακτικής εξουσίας του δικαστή. Επίσης θα γίνει μια αξιολόγηση του Νομολογιακού Δικαίου έτσι όπως αυτό εφαρμόζεται στο ελληνικό Δίκαιο.

Ορισμός Νομολογίας

Με τον όρο Νομολογία χαρακτηρίζεται η δικαστική ερμηνεία των νόμων, δηλαδή η δια δικαστικών αποφάσεων ερμηνεία και εφαρμογή νόμων. Η νομολογία σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να συγχέεται με την νομοθεσία που αποτελεί το σύνολο των νόμων. Η Νομολογία συνήθως αποτελεί σύνολο αποφάσεων που λαμβάνουν το όνομα του αρμόδιου δικαστηρίου που τις εκδίδει π.χ. Νομολογία Αρείου Πάγου (ΑΠ), Νομολογία Συμβουλίου Επικρατείας. Στην περίπτωση που κάθε φορά που ένα πρόβλημα τίθεται στη δικαιοδοσία κάποιου δικαστηρίου και η απόφαση επαναλαμβάνεται κατά τρόπο συνεχή και ομοιόμορφο τότε η νομολογία καλείται πάγια.

Η Νομολογία όμως εν προκειμένω δεν αποτελεί άμεση πηγή δικαίου ούτε και συντελεί στη διαμόρφωση δικαίου αλλά μπορεί να θεωρηθεί ως έμμεση πηγή δικαίου. Έτσι ούτε αυτή καθαυτή η νομολογία αλλά ούτε και οι αποφάσεις του Αρείου Πάγου μπορούν να εξομοιωθούν με τους κανόνες δικαίου. Ο κάθε δικαστής είναι ελεύθερος να κρίνει τη νομική

λύση των υποβαλλομένων σ' αυτόν νομικών διαφορών έστω και αν ακόμα άλλο δικαστήριο, ακόμη και ανώτερο, έχει δώσει σε όμοια περίπτωση διάφορη νομική λύση.

Παρά ταύτα σήμερα στη πράξη η νομολογία των ανωτέρων δικαστηρίων βεβαίως και δεν παραβλέπεται έστω και αν δεν δεσμεύουν τον κατώτερο δικαστή που κατά κανόνα δεν παρεκκλίνει εκείνης και μάλιστα του Αρείου Πάγου, εκτός και αν συντρέχουν αποδεδειγμένα νεώτερα στοιχεία που είχαν διαφύγει της πρότερης κρίσης. Εξ άλλου η μη συμμόρφωση του κατώτερου δικαστή προς την απόφαση των ανωτέρων (σε όμοια περίπτωση) σε νομική λύση θα συνεπάγονταν μεταρρύθμιση της αποφάσεώς του από το ανώτερο δικαστήριο, που επιβάλλεται έτσι κι αλλιώς για την ομοιομορφία της απονομής δικαίου, απαραίτητου στην ασφάλεια των συναλλαγών αλλά και εγγύηση των προσφευγόντων στο δικαστήριο για επίλυση διαφοράς.

Πηγές Δικαίου

Οι πηγές δικαίου εξεταζόμενες από την σκοπιά του τρόπου παραγωγής των συνιστάμενων σε αυτές κανόνων δικαίου διακρίνονται σε πρωτογενείς και δευτερογενείς. Ως πηγές του Δικαίου ορίζονται δύο, ο Νόμος και το Έθιμο. Και οι δύο αποτελούν πρωτογενείς πηγές δικαίου δεδομένου ότι δεν αντλούν την ισχύ τους από κάποια άλλη πηγή όπως συμβαίνει με τις διεθνείς συμβάσεις. Η διαφορά των δύο αυτών πηγών δικαίου είναι ότι ο μιν νόμος είναι γραπτός κανόνας δικαίου ενώ το Έθιμο αποτελεί τον άγραφο νόμο δικαίου που πολλές φορές υπερισχύει του Νόμου, φθάνει αυτό να μη υπερβαίνει την καλώς νοούμενη έννομη τάξη. Κλασικό παράδειγμα αυτής της υπέρβασης είναι και η βεντέτα ή η απόδειξη υπεροχής.

Ο νόμος ως πηγή δικαίου περιλαμβάνει με την ευρύτερη αυτού έννοια πάσα γραπτή πηγή δικαίου που θέτει η Πολιτεία. Ο νόμος ,που αποτελεί την συνηθέστερη πηγή δικαίου χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, τον ουσιαστικό νόμο και τον τυπικό νόμο. Ουσιαστικός νόμος παράγεται με κάθε πράξη της Πολιτείας που έχει στόχο τη θέσπιση κανόνα δικαίου, ανεξάρτητα από ποιά αρχή εκδίδει την εν λόγω απόφαση και από τον τρόπο έκδοσής της. Από την άλλη πλευρά τυπικός είναι ο νόμος που ψηφίζεται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος. Η διαφορά μεταξύ αυτών των δύο ειδών νόμου είναι ότι ο τυπικός νόμος, σε αντιδιαστολή με τον ουσιαστικό, αν και αποτελεί

πραξη της Πολιτείας δεν περιέχει απαραίτητα κανόνα δικαίου. Σύμφωνα με τον συνήθη ορισμό του δικαίου το δίκαιο δεν αποτελείται απλώς από κανόνες, αλλά επιπλέον οι κανόνες αυτοί είναι συγκροτημένοι σε σύνολο.¹ Έτσι με την ευρύτητα του όρου ο Νόμος περιλαμβάνει το Σύνταγμα, τα Ψηφίσματα, τις Συντακτικές πράξεις, τους Αναγκαστικούς νόμους, τους υπό τη στενή έννοια νόμους, τα κανονιστικού περιεχομένου διατάγματα και τις Υπουργικές αποφάσεις.

Στο σημείο αυτό, και με απώτερο σκοπό να διεξαχθεί ένα συμπέρασμα κατά πόσο η νομολογία αποτελεί πηγή δικαίου, σκόπιμο θα ήταν οριοθετηθούν οι έννοιες του κανόνα δικαίου και της δικαστικής απόφασης. Βασική διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών είναι ότι ο κανόνας δικαίου αποτελεί γενική και αφηρημένη επιταγή ενώ η δικαστική απόφαση έχει ειδικό χαρακτήρα. Αυτή η ιδιαιτερότητα έγκειται στο γεγονός ότι από την μία πλευρά ο κανόνας δικαίου αναφέρεται σε κατά γένος οριζόμενες περιπτώσεις ενώ από την άλλη πλευρά η δικαστική απόφαση έχει ειδικό και συγκεκριμένο χαρακτήρα καθώς αφορά την διευθέτηση συγκεκριμένης περίπτωσης που προκύπτει μεταξύ ορισμένων διαδίκων.

Η Δικαιοπλαστική Ικανότητα του δικαστή

Ο νόμος κατά κανόνα είναι θεσπισμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να καλύπτει ένα μεγάλο εύρος υποπεριπτώσεων που υπάγονται στις περιπτώσεις που αυτοί σκιαγραφούν με γενικό τρόπο. Βέβαια ο δικαστής καλείται να εφαρμόσει το περιεχόμενο του κατάλληλου νόμου στην κατάλληλη περίπτωση που καλείται να επιλύσει ακόμα και εάν κάποιες εκφάνσεις περιστατικών που εμφανίζονται δεν τα έχει προβλέψει ρητά ο νόμος. Επομένως ο δικαστής υποχρεούται, για να καταλήξει στην σωστή επίλυση της υπόθεσης, να λειτουργήσει “θεραπευτικά” ως προς τα σημεία του νόμου που “πάσχουν”.

Η πνευματική αυτή διεργασία διαδραματίζεται στα πλαίσια της δικαστικής αίθουσας όπου τα πρόσωπα και τα περιστατικά παρουσιάζονται άμεσα παρέχοντας στο δικαστικό σώμα την ευκαιρία να κρίνουν και με ανάλογο τρόπο να εφαρμόσουν στην εν λόγω περίπτωση τον αντίστοιχο κανόνα δικαίου. Είναι σαφές πως ο δικαστής δεν έχει την

¹ Παύλος Κ. Σούρλας, “*Justi atque injusti scientia*, Μια εισαγωγή στην επιστήμη”, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1995, σελ 48

αρμοδιότητα να θέτει το δίκαιο εξ αντικειμένου αλλά έχει ερμηνευτική-διαπλαστική ικανότητα και εξουσία καθώς με την απόφαση που εκδίδει ουσιαστικά μεταφέρει τα όσα προβλέπει ο νομοθέτης εκφρασμένα σε σχέση με το κάθε περιπτώσιολόγιο. Αυτό γίνεται πιο έντονο στην περίπτωση που παρουσιάζονται και κενά ή ασάφειες του νόμου. Με αυτή, λοιπόν, την δικαιοπλαστική ικανότητα του δικαστή αποδικνύει την ύπαρξη ενός Νομολογιακού Δικαίου καθώς με την αναζήτηση του νοήματος της διάταξης ο κανόνας λαμβάνει νέα μορφή, αποτελεί ο ίδιος όμως κάτι νέο με το αρχικό.

Η Θέση της Νομολογίας στο ελληνικό Δίκαιο

Στο ελληνικό Δίκαιο ο κανόνας είναι πως η Νομολογία δεν αναγνωρίζεται κατ'αρχήν ως πηγή του Δικαίου και δεν αποτελεί δεσμευτικό παράγοντα για τον δικαστή. Η συχνή αναφορά στις δικαστικές αποφάσεις παρελθούσας Νομολογίας αποτελεί ουσιαστικά ενίσχυση της αιτιολογίας ένα είδος εγγύησης που λειτουργεί ως ένα πρόσθετο μέσο πειθούς για την ορθότητα της κρατούσας γνώμης των δικαστηρίων κατ'αναλογία προς την ομόφωνη κρατούσα άποψη της επιστήμης. Το λόγο αναίρεσης αυτό ο ΑΠ τον απέρριψε επειδή έγινε επίκληση της Νομολογίας ως πηγής και όχι των γενικών αρχών που την επιβεβαιώναν. Στον κανόνα όμως αυτό υπάρχουν και ποικίλες εξαιρέσεις οι οποίες ορίζονται από το Σύνταγμα και από τον ΚπολΔ. Βασική εξαίρεση του κανόνα αποτελούν οι αποφάσεις του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου (ΑΕΔ). Οι δικαστικές αυτές αποφάσεις αποδυναμώνουν τις αντισυνταγματικές διατάξεις και ορίζουν ότι δεν μπορούν πλέον να τύχουν περαιτέρω εφαρμογής σύμφωνα με το άρθρο 100 του Συντάγματος παραγραφο 4, σε αντίθεση με τα άλλα δικαστήρια που ασκούν μόνο παρεμπόπτοντα έλεγχο της συνταγματικότητας νόμου και ανάλογα τον εφαρμόζουν ή όχι. Η διάταξη αυτή αποτελεί επιστέγασμα της εμπιστοσύνης του νομοθέτη στο δικαστικό αυτό σώμα που έτσι λειτουργεί συμπληρωματικά στο νομθέτη. Αυτό βέβαια δεν συμβαίνει αλλά εξαιτίας των συνταγματικών εγγυήσεων που απολαμβάνει και του υψηλού επιπέδου και της άρτιας εκπαίδευσης των οργάνων του. Ακόμα στο ίδιο άρθρο (αρθ. 100) στην παράγραφο 5 που αποτελεί προσθήκη μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 ενισχύεται το κύρος του ΑΕΔ καθώς ζητήματα συνταγματικότητας τυπικών νόμων παραπέμπονται στην οικεία Ολομέλειά τους.

Οι γενικές αρχές νομολογιακής προέλευσης συνάγονται ερμηνευτικά και εκλαμβάνονται ως προϋφιστάμενες στην έννομη τάξη καθώς ο δικαστής ως ερμηνευτής, όπως

ορίζεται στο αρθ. 93 παρ 4 του Σ, τις αναδεικνύει και τις περιβάλλει με το ένδυμα της δικαστικής απόφασης.

Αξιοσημείωτο παράδειγμα αποτελούν οι περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες οι αποφάσεις αφορούν ορισμένη κατηγορία προσώπων τα οποία μοιράζονται κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό και αυτό έχει ως συνέπεια να εκδίδονται τόσες αποφάσεις όσες και ο αριθμός των προσώπων που την απαρτίζουν την κάθε ομάδα.

Βέβαια θα πρέπει να τονιστεί πως η Νομολογία αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο για τους δικαστές καθώς δεν είναι δυνατόν να μένουν ανεπηρέαστοι στον τρόπο που θα αντιμετωπίσουν μία περίπτωση και στον συλλογισμό που θα ακολουθήσουν εάν παρόμοια περίπτωση έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν προηγουμένως άλλοι συνάδελφοί τους και έχουν καταλήξει σε μία απόφαση. Οι δικαστές με γνώμονα το ήδη υπάρχον νομικό υλικό, την ερμηνευτική εξουσία και τα παρελθόντα νομολογιακά γεγονότα ισχυροποιούν την αιτιολογία της απόφασής τους με την παραπομπή σε αποφάσεις άλλων δικαστηρίων. Αυτό τους δίνει την δυνατότητα να ενισχύσουν το δικανικό συλλογισμό που σχημάτισαν μέσω της κοινής και ομόφωνης αντιμετώπισης του θέματος από πληθώρα δικαστών.

Αξιολόγηση Νομολογιακού Δικαίου

Όπως τα περισσότερα πράγματα έτσι και ένα Νομολογιακό Δίκαιο έχει δύο όψεις, τη θετική και την αρνητική. Επομένως για να είναι η μελέτη αυτή σωστή θα πρέπει να γίνει αναφορά και ανάλυση στα πλεονεκτήματα και στα μειονεκτήματα του Δικαίου αυτού.

Επειδή η κοινωνία αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό που συνεχώς μεταβάλλεται και εξελίσσεται σημαντικά σε ό,τι αφορά τα ήθη και τις αξίες της ανά εποχές, σημαντικό πλεονέκτημα του Νομολογιακού Δικαίου είναι και η δυνατότητα άμεσης προσαρμογής της έννομη τάξης, καθώς η δικαστική απόφαση έχει ισοδύναμη ισχύ με κανόνα δικαίου. Απόρροια του γεγονότος αυτού είναι και η προσαρμοστικότητα και η ευκαμψία, μιας και η δικαστική απόφαση λαμβάνεται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο ,επηρεασμένη πάντα από τις εκάστοτε ανάγκες της κοινωνίας. Εξάλλου η παραγωγή αποφάσεων από τα δικαστήρια είναι ταχύτερη από την δημιουργία και την ψήφιση ενός νόμου. Ακόμα, είναι γνωστό πως σε κάποιες περιπτώσεις οι δικαστές βρίσκονται αντιμέτωποι με αόριστες και ασαφείς έννοιες καθώς και με κενά νόμου τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν καθώς δεν δύνανται να

αρνησιδικήσουν. Στο πρόβλημα αυτό βοηθά η ύπαρξη Νομολογιακού Δικαίου καθώς δίνει την ευκαιρία στον δικαστή να εκτιμήσει την κάθε περίπτωση ανάλογα με τα εκάστοτε περιστατικά και να υπερνικήσει τα εμπόδια ώστε να επιτευχθεί η σύνδεση μεταξύ των πραγματικών περιστατικών και της έννομης τάξης ώστε να υπάρξει ισορροπία. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, που οι δκαστές αποκαλούνται και “λειτουργοί της δικαιοσύνης” ή “υπηρέτες του νόμου”.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η κοινωνία χαρακτηρίζεται από μεταβλητότητα η οποία επεκτείνεται και στον πολιτικό τομέα ο οποίος είναι σε άμεση αλληλεπίδραση με τον δικαιοκ. Κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα αισθητό στον τομέα του διοικητικού δικαίου, το οποίο στη περίπτωση που ήταν καθαρώς νομοθετημένο, θα έπρεπε συχνά να τροποποιείται λόγω των μεταβολών της πολιτικής ζωής της χώρας.² Ενώ με την εφαρμογή Νομολογιακού Δικαίου ο δικαστής έχει σημαντικά ενεργό ρόλο καθώς έχει επωμιστεί την αρμοδιότητα να φέρνει κατά περίπτωση το δίκαιο υπό κρίση και να εκτιμά κάθε περίπτωση διαφορετικά, γεγονός που έχει σαν αποτέλεσμα οι αίθουσες του δικαστηρίου να είναι ζωντανοί οργανισμοί που μεταβάλλονται και εξελίσσονται.

Από την άλλη πλευρά, ένα Νομολογιακό Δίκαιο πέρα από τις αρετές που πιθανόν έχει και που αναπτύχθηκαν παραπάνω έχει και κάποια μειονεκτήματα τα οποία αξίζει να παρατεθούν. Αρχικά, επειδή οι δικαστικές αποφάσεις χαρακτηρίζονται ως «απόρρητες» αυτό συνεπάγεται και το απόρρητο του Νομολογιακού Δικαίου, γεγονός που δυσχεραίνει την κατανόηση από τους κοινωνούς της σύνδεσης του κανόνα με την δεδομένη περίπτωση καθώς και του δικανικού συλλογισμού που αναπτύχθηκε. Αυτό το κάνει ακόμα πιο δύσκολο το ότι η πρόσβαση τρίτων στα αρχεία των δικαστηρίων αποτελεί μια ιδιαίτερα χρονοβόρα και πολύπλοκη διαδικασία. Επίσης, βασική αρχή του Συντάγματος είναι η αρχή της διάκρισης των εξουσιών και του άρθ. 26 Σ που όμως με την θεώρηση του νόμου ως πηγή άντλησης κανόνων δικαίου ελλοχεύει ο κίνδυνος η βασική αρχή αυτή να παραβιαστεί. Στις περισσότερες περιπτώσεις κρατών οι έννομες τάξεις αυτών καθορίζουν επακριβώς τις αρμοδιότητες του κάθε οργάνου κι έτσι οι δικαστές είναι εντεταλμένοι να αντιμετωπίσουν κάθε περίπτωση με την οποία βρίσκονται αντιμέτωποι σύμφωνα με το θεσπισμένο δίκαιο. Σύμφωνα με την αρχή της ανεξαρτησίας του δικαστή, αυτός είναι υποχρεωμένος να υπόκειται μόνο στους νόμους και όχι, κατ'αρχάς, στην πάγια νομολογία. Γιατί με την πάγια νομολογία ανακύπτει το ζήτημα του κατά πόσο αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι έμμεσα θεσπίζει κανόνα δικαίου, γεγονός που μπορεί να περιοριστεί με την ορθή άσκηση του λειτουργήματος από τον

² Vedel G. “Το Δικονητικό Δίκαιο δύναται να παραμείνει επ’ αόριστον Δίκαιο Νομολογιακό;”, σελ 35

δικαστή ο οποίος θα πρέπει να εξετάζει την κάθε περίπτωση ως ξεχωριστό, μεμονωμένο περιστατικό, έτσι ώστε να μην διαψεύσει τις προσδοκίες των πολιτών που ενήργησαν νιώθοντας ασφάλεια για την δικαστηριακή συνήθεια. Έτσι η πάγια νομολογία καταλήγει να γίνεται de facto δεσμευτική και ως εκ τούτου de facto πηγή δικαίου.

Η αποδοχή της δικαστικής απόφασης σαν πηγή δικαίου ισοδύναμης του κανόνα ενέχει κι έναν άλλο σοβαρό κίνδυνο καθώς το αξίωμα του δικαστή είναι ισόβιο και κατά συνέπεια αποκτά νομοθετική ικανότητα χωρίς να υπέχει πολιτική ευθύνη όπως τα μέλη του νομοθετικού σώματος³ και χωρίς να έχει εκλεγεί από το λαϊκό σώμα με παρέκκλιση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας.

³ Λιτζερόπουλος Αλ. “Η ιδιαίτερα φύσις του νομολογιακού δικαίου”, 1935, σελ 19

Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει το συμπέρασμα ότι η Νομολογία δεν αναγνωρίζεται στη χώρα μας ως τυπική πηγή δικαίου και δεν έχει ισχύ κανόνα δικαίου. Ιστορικά άλλοτε ίσχυε κατ' έκταξη του γραπτού δικαίου, άλλοτε ίσχυε ως εθιμικό δίκαιο και άλλοτε είχε απλώς πνευματικό κύρος (*force de raison ecrite*)⁴

Η αναγνώριση της νομολογίας ως άμεσης πηγής δικαίου εξομοιώνει την δικαστική απόφαση με τον κανόνα δικαίου και σηματοδοτεί τη δυνατότητα του δικαστή να θέτει δίκαιο κατά παράβαση της θεμελιώδους αρχής του Συντάγματος περί διάκρισης των εξουσιών. Ακόμα ο νόμος αποτελεί κανόνα αφηρημένο καθώς απευθύνεται σε αόριστο και ανοιχτό αριθμό προσώπων και κατά συνέπεια καταλαμβάνει απεριόριστο αριθμό περιπτώσεων. Όμως οι νόμοι έχουν ισχύ προς όλους τους πολίτες και δεν περιορίζονται μόνο στην περίπτωση κάποιων διαδίκων όπως συμβαίνει στην δικαστική απόφαση που αναφέρεται σε συγκεκριμένα περιστατικά και περιορίζονται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Αν και κανείς δεν μπορεί να μειώσει τον ρόλο και τη σημασία της Νομολογίας εν τούτοις μπορούμε να πούμε πως η Βουλή νομοθετεί ενώ η δικαιοσύνη απονέμεται. Η αναγνώρισή της όμως ο πηγή κανόνων δικαίου εγκυμονεί τον κίνδυνο να λειτουργήσει αντίστροφα αυτό και να οδηγήσει στην παγίωση δικαιοϊκών ρυθμίσεων που ίσως να μην εκφράζουν πια την κοινωνία και να οδηγήσουν σε αποτελμάτωση του δικαίου.

⁴ Τσάτσος Κ. "Το πρόβλημα των πηγών Δικαίου", Τεύχος Α, Εκδ. Παπαδόγιαννη,, 1941, Επανέκδοση, Κλασική Νομική Βιβλιοθήκη, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ.238

Βιβλιογραφία

1. Γεωργιάδη Απ. “Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου”, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997, 2^η Έκδοση
2. Λιτζερόπουλος Αλ. “Η ιδιαίτερα φύσις του νομολογιακού δικαίου”, 1935
3. Μάνδρου Ι. “Όταν οι νόμοι κρίνονται παράνομοι”, Εφ. «ΤΟ ΒΗΜΑ», Μάρτιος 1998,σελ 40
4. Σπυριδάκης Α. “Γενικές Αρχές”, 1985
5. Παύλος Κ. Σούρλας, “Justi atque injusti scientia, Μια εισαγωγή στην επιστήμη”, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1995, σελ 48
6. Πούλης Ε. “Η μεθοδολογία της διοικητικής επιστήμης”, Σεπτέμβριος 1986, τεύχος 9,σελ 1008-1017
7. Τσάτσος Κ.”Το πρόβλημα των πηγών Δικαίου”, Τεύχος Α, Εκδ. Παπαδόγιαννη,, 1941, Επανέκδοση, Κλασσική Νομική Βιβλιοθήκη, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή,
8. Vedel G. “Το Διοικητικό Δίκαιο δύναται να παραμείνει επ’ αόριστον Δίκαιο Νομολογιακό;”
9. www.law.uoa.gr
10. [El.wikipedia.org](http://el.wikipedia.org)
11. www.dsnet.gr

Νομολογία

- Ι.ΑΠ 497/1954 ΕΕΝ. 21 σελ.1032
«Υπόθεση αναίρεσης λόγω εσφαλμένης εφαρμογής κανόνων παραδεγεμένωνμόνο από την επιστήμη και τη νομολογία»
- ΣΤΕ 1535/1971 Αποφάσεις ΣΤΕ τμ Δ΄/71 σελ. 2117
«Υπόθεση άρνησης χορήγησης διαβατηρίου για σοβαρούς λόγους δημόσιας τάξης»
- ΑΠ 227/1930 Θ΄ΜΑ΄ σελ. 805
«Υπόθεση προσδιορισμού της ευθύνης του Δημοσίου»
- ΑΕΔ 1/2004 ΦΕΚ τχ ΑΕΔ 2005
«Αίτημα άρσης της αμφισβήτησεως ως προς την έννοια των διατάξεων των άρθρων 60 παρ.1του α.ν. 1854/1951 και 105 του εισαγωγικού του ΑΚ, που προέκυψε από την αντίθεση μεταξύ αποφάσεων του ΕΣ και του ΑΠ»
- ΣΤΕ 2944/2000
«Επίδομα οικογενειακών βαρών»
- ΑΕΔ 5/1999, Νομική Επιθεώρηση, 2001, σελ 72
«Υπόθεση δικαστικού ελέγχου αποφάσεων της Επιτροπής Αποκατάστασης»

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το κατά πόσο η νομολογία αποτελεί πηγή άντλησης κανόνων δικαίου. Η βασική προβληματική στηρίζεται στην αντίθεση που υπάρχει καθώς ο δικαστικός λειτουργός είναι επιφορτισμένος με την απονομή της δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος, ενώ η Βουλή και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με το νομοθετικό δικαίωμα. Επομένως, οι δικαστικές αποφάσεις δεν έχουν ισχύ κανόνα δικαίου, με εξαίρεση το ΑΕΔ που έχει και νομοθετική εξουσία. Αναμφισβήτητη βέβαια είναι η συμβολή των δικαστικών λειτουργών οι οποίοι είναι σε θέση να θέσουν πάγια νομολογία.

Λέξεις Κλειδιά: Νομολογία, Πηγές Δικαίου, Δικαιοπλαστική Εξουσία Δικαστή, Πάγια Νομολογία

Abstract

The main course of this project is to estimate if case-law can be considered as source of law. Parliament and the President of Hellenic Republic are the only statutory authority to pass law. Nevertheless, case-law has been finally recognised as de facto source of law but not as a jure.

Key Words: Legislation, Source Law, Judicial Process, Case-law, Gloss

Συντομογραφίες

ΑΕΔ.....Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο

ΑΚ.....Αστικός Κώδικας

ΑΠ.....Άρειος Πάγος

ΕΚΔ.....Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο

Κ.Πολ.Δ.....Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

Σ.....Σύνταγμα

Σελ.....Σελίδα

ΣτΕ.....Συμβούλιο της Επικρατείας

Τμ.....Τόμος

Τχ.....Τεύχος

ΦΕΚ.....Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως